

TARNYBA LIETUVOS KARIUOMENĖJE (1932 M. LAPKRITIS–1934 M. GEGUŽĖ)

Jonas Vaičekauskas¹

DOI: <https://doi.org/10.47459/ka.2024.39.8>

1932 metų lapkričio 1 dieną turėjau išvykti tarnauti – atlikti būtinąją tarnybą kariuomenėje. Tuomet ypatingų komisijų ir tikrinimų nebuvo.

J. Vaičekauskas

Prieš vykstant pašaukdavo į valsčių patikrinti, ar yra šaukiamasis, įteikdavo pranešimą, kada prisistatyti į komendantūrą. Jeigu skųsdavosi sveikata, patikrindavo gydytojas, bet į tai mažai kas kreipdavo dėmesį. Tik turtingųjų ir valdininkų vaikus ji tikrindavo, ir jie buvo skiriami į dalinius, kuriuose lengviau tarnauti. O jeigu norėdavo, „sukombinuodavo“, kad visai nereiktų tarnauti.

Lapkričio 1-osios išvakarėse susirinko vietos jaunimas ir draugai, surengė išleis-tuves. Vidurnaktį iškeliavau kartu su kitais šaukiamaisiais į Raseinius. Buvo atvartyta

¹ Toliau pateikiama ištrauka iš Jono Vaičekausko (1911–1986) atsiminimų „Mano gyvenimo istorija“ apie tarnybą Lietuvos kariuomenės Aštuntajame pėstininkų Kauno kunigaikščio Vaidoto pulke. Atsiminimai parašyti 1974 metais, teisę juos spausdinti suteikė J. Vaičekausko anūkas Ruslanas Baranauskas.

Atsiminimai pasižymi nuoseklumu, detalumu ir objektyvumu. Tai leidžia geriau pažinti Lietuvos kariuomenės gyvenimą iš eilinio šauktinio, kuris dėl savo darbštumo ir sąžiningos tarnybos sugebėjo tapti jaunesniuoju puskarininkiu ir gauti labai atsakingas tuometėje Lietuvos kariuomenėje kuopos raštininko pareigas, pozicijų.

Atsiminimų kalba redaguota, nevirtotinos (neteiktinos) svetimybės paaiškintos puslapio apačioje.

pastotė² mums vežti, kelias buvo labai šlapias, arkliai sunkiai traukė vežimą, daugiau ėjome pėsti negu važiuome. Apie dešimtą valandą ryto buvome Raseiniuose, karo komendantūroje, kur dirbo komisija. Čia mus apžiūrėjo gydytojas ir paskirstė į pulkus. Mane paskyrė į Aštuntąjį pulką Šiauliuose.

Tuo pat reikėjo vykti į Viduklės geležinkelio stotį. Penkiolika kilometrų ėjome pėsti, pastotę davė tik sundukams³ vežti. Geležinkelio stotyje gana ilgai teko laukti traukinio. Prie mūsų buvo pora kariškių palydovų, atvažiavus traukiniui, jie nurodė, į kuriuos vagonus lipti. Sulipome į prekinį vagoną be langų, iš lauko uždarė ir vežė kaip kates maiše.

Į Šiaulius atvažiuome naktį, stotyje mus pasitiko daugiau kariškių, išrikiavo po keturis, nuvedė per miestą. Eiti reikėjo gana toli. Iš stoties į Guberniją iki kareivinių atstumas kokie penki kilometrai. Ėjimas buvo labai varginantis, nes reikėjo nešti savo sundukus su daiktais. Atėjome vėlai naktį, suvarė į didelę salę, prikrautą šiaudų. Naujokų privarė gana daug, tad pasidarė ankšta, sugulėme vienas prie kito susispaudę. Mane apėmė liūdnas jausmas, atrodo, lyg mes areštuoti ar paimti į nelaisvę, prie durų stovėjo kareiviai, be jų leidimo nebuvo galima išeiti.

Rytą švilpuku prikėlė tuo pačiu laiku, kada keliasi kareiviai, išvarė į rajoną, kur buvo sustatytos prausyklos, nusiprausti. Keletą vyrų su skardiniais bakais nuvedė į virtuvę atnešti kavos. Kava buvo juoda, truputį saldinta, maisto nedavė, nes nebuvome išskirstyti į kuopas ir neprirašyti, kad gautume maisto. Valgėme savo atsineštą iš namų maistą sėdėdami ant žemės, nes stalų ir suolų patalpoje nebuvo. Taip išbuvome dvi paras, trečios paros rytą visus išrikiavo rajone prie kareivinių. Atėjo karininkai, iš eilės atskaičiavo po kelias dešimtis vyrų, įsakė puskarininkiams vesti į kareivines. Aš patekau į trečią kuopą. Liepė susirasti medžio, nusidrožti lenteles vienodo dydžio ir cheminiu pieštuku užrašyti pavardę, vardą, tėvo vardą ir adresą. Apie vidurdienį nuvedė į pirtį. Nusivilktus civilius rūbus liepė surišti į punda⁴ ir priišti lentelę su adresu. Išsirengusius pa-

² **Pastotė** – pakinkytas vežimas paštui, keleiviams ar kroviniams vežti; valstiečių prievolė savo transportu gabenti krovinius, vežti valstybės pareigūnus, kariuomenę (mokslinis redaktorius).

³ **Sundukas** (rus. svet.) – dažniausiai medinė dėžutė, skrynelė su dangčiu ir užraktu (mokslinis redaktorius).

⁴ **Pundas** (ntk. svet.) – ryšulys (mokslinis redaktorius).

tikrino gydytojas, nukirpo trumpai plaukus. Pirtyje išsimaudėme, išėję iš pirties į šalia esančią patalpą, gavome kareivio aprangą. Apranga buvo sena, sudėvėta, nepritaikyta pagal ūgį, apsirengę buvome panašūs ne į kareivius, bet į kokias čiūčelas⁵. Batai vieniems buvo per dideli, kiti kojos neįkišo. Pasiskundus, kad apranga ir batai netinka pagal ūgį, pasakė, kad drabužių ir batų pasikeisti negalima, nes jie yra sunumeruoti ir kiekvienam asmeniškai prirašyti. Aš per didelius batus pasikeičiau, apsikeitęs su kitu, ir maždaug prisitaikiau. Batai buvo plačiais aulais, sukišus į aulą abi kojas dar liko laisvos vietos, buvo panašūs į pušnis⁶. Viena gera pusė – kad batai buvo odiniai, odiniais padais, negadino kojų.

Lietuvos kareivio žieminė apranga buvo tokia: munduras (frenčius), kelnės ir vilnonė milinė melsvai žalsvos spalvos, kailinukai be rankovių. Žinoma, dar apatiniai marškiniai ir kelnės. Avalynė – batai ir vilnoniai autai. Uniformos buvo duodamos dvi – kasdieninė ir išeiginė. Išeiginę uniformą duodavo tik po apmokymo, kai kareiviai mokėjo gražiai žygiuoti rikiuote, pasisveikinti ir gaudavo teisę išeiti į miestą, dažniausiai prieš priesaiką. Priesaika būdavo su išeiginėmis uniformomis. Išeiginę uniformą duodavo naują, ją leisdavo pasirinkti ir pasimatuoti, batai taip pat būdavo nauji, pagal kojos dydį ir ne tokiais plačiais aulais.

Kasdieninė uniforma būdavo dėvėta, papildavo ir aplopyta.

Vasarinė uniforma – palaidinė ir kelnės lininės žalsvos spalvos – dažniausiai nublukusi, todėl nei žalsva, nei balta. Išeiginės uniformos palaidinė ir kelnės medvilninės, irgi rusvai žalsvos spalvos. Kepurė kasdieninė buvo su vilnioniu pošalmiu atverčiamomis ausinėmis, dėvima žiemą ir vasarą. Išeiginė kepurė – vilnonė, stati, apvali (panaši į dabartinės kareivių kepurės). Ant pošalmio priekyje užsiūtas geltonos medžiagos dvigubas kryžius, vadinamas Vyties kryžiumi. Ant išeiginės kepurės metalinis ženklas: šonuose – ažuolo lapai, viduryje – dvigubas kryžius.

Naujokas, iki priesaikos vadinamas „jaunu kareiviu“, jeigu reikėdavo kreiptis į vyresnįjį, turėjo sakyti: „Aš, jaunas kareivis (toks ir toks), prašau leisti kreiptis.“ Mokymas tęsėsi šešis mėnesius, taigi priesaika būdavo po šešių mėnesių tarnybos. Tik tada ir duodavo išeiginius rūbus. Jaunas kareivis iki to laiko neturėjo teisės iš kareivinių rajono niekur išeiti.

Bet grįžkime prie tarnybos eigos. Puskarininkis mus parvedė į trečią

⁵ **Čiūčela** (sen. svet.) – baidyklė (mokslinis redaktorius).

⁶ **Pušnys** – batai ilgiais aulais (mokslinis redaktorius).

kuopą, čia davė po lininį čiužinį, nuvedė į Ūkio kuopos pašarų sandėlį, liepė prikimšti į čiužinius šiaudų. Juos parsinešę gavome po medinę lovę, tikriau sakant – narus, nes lovelės buvo be kraštų, prie keturių kojų prikaltos viso pločio, apie 65 centimetrų, lentos, galvūgalyje padarytas nedidelis paaukštėjimas. Išdavė vilnonę antklodę, paklodę, vatos pagalvę, užvalkalą ir rankšluostį, nurodė, kurioje vietoje pasistatyti lovę, ir pamokė, kaip ją reikia pakloti. Tą vakarą išdavė ir odinius diržus. Paklojus lovą nurodė, kurioje vietoje po ją reikia laikyti dėžutę su daiktais.

Vakare mus išrikiavo kareivinėse dviem eilėmis, atėjo kuopos vadas. Tai buvo rūstus, piktas, senyvas kapitono laipsnio karininkas (pavardės neprisimenu), jis griežtai ir įsakmiai mums pasakė, kad mes nuo šios dienos esame kariuomenėje, kad turime užmiršti civilinį gyvenimą, besąlygiškai klausyti visų viršininkų – nuo mažiausio iki vyriausio, vykdyti visus viršininkų įsakymus ir paliepiamus. Kalbėjo jis labai daug ir visą laiką griežtai, visą laiką kartojo, kad už neįvykdymą, nors ir mažos užduoties, jis negailestingai ir griežtai baus. Viską išklašius baisu pasidarė, supratau, kad kareivis yra beteisis padaras, kuris automatiškai turi vykdyti visus jam duotus nurodymus, kad ir kokie jie būtų – teisingi ar ne, ir tas viskas yra vadinama „drausme“.

Po kuopos vado kalbėjo viršila apie vidaus tvarką, apie kreipimąsi į viršininkus „komandos keliu“. Atsimenu, kaip nustebau, kai paaiškino, kad nubaustas kareivis žemesnio viršininko, norintis pasiskųsti aukštesniam viršininkui, kad neteisingai nubaustas, turi gauti leidimą to paties, kuris nubaudė, kreiptis į aukštesnį viršininką. Tai ir buvo vadinama „komandos keliu“. O jeigu jis neleis kreiptis, skųstis nevalia.

Po viršilos kalbėjo puskarininkiai. Jie aiškino, kada reikia keltis, per kiek laiko apsirengti, nusiprausti, pasikloti lovą ir stoti į rikiuotę. Kiti kalbėjo apie tvarką, švaros palaikymą kareivinėse ir rajone, per kiek laiko reikia pavalgyti, kaip laikytis rikiuotėje ir t. t., ir visi minėjo vien tik bausmes už menkiausią netikslumą. Aš to viso prisiklausęs galvojau, ar gyvenime tiek nusikaltau arba nusikalsiu, kad mane išvien baus ir baus. Pasijutau nekaip, pablogėjo nuotaika, taip prasidėjo kareiviškas gyvenimas.

Tą pirmą kareiviško gyvenimo naktį mažai miegojau, pabudau gerkai anksčiau prieš kėlimą, pergalvojau viską, ką buvau vakare girdėjęs iš viršininkų. Nejau reikės tarnauti vykdant vien tik bausmes? Apsvarsčiau visas galimybes, kaip bausmių išvengti ir nuo jų išsisukti. Galų gale pa-

dariau išvadą, kad aš ne pirmas ir ne paskutinis tarnauju kariuomenėje, tarnavo šimtai ir tūkstančiai, visi grįžo sveiki, žvalūs, daug gabesni negu buvo, juk ne karo metas, jokie pavojai negresia, nėra ko nusiminti. Įvertinau savo jėgas ir gabumus. Nuo mažens esu nesugriuvęs, turiu kai kurių gabumų. Taip begalvojant pasigirdo budėtojo švilpukas keltis. Greitai šokau iš lovos, apsirengiau ir pagriebęs rankšluostį buvau bebėgęs praustis, bet netoliese gulintis senas kareivis grandinio laipsnio sulaukė ir nepiktai pasakė, kad pirma reikia pakloti lovą, o paskui eiti praustis. Paklojau lovą, paskubomis nusiprausiau. Nespėjau apsivilkti munduro ir užsijuosti diržo – jau švilpukas stoti rikiuotėn. Bėgdamas susisągsčiau sagas, susijuosiau diržą ir atsistočiau į rikiuotės vietą. Pamačiau, kad aš beveik pirmutinis atbėgau, pagalvojau, juk ne taip blogai, kaip buvo galvota, iš karto neblogai sekėsi, išvengiau baismės už lovos ne laiku paklojimą ir į rikiuotę atskubėjau laiku.

Išrikiavo po du, išvedė iš kareivinių į rajoną su komanda „Bėgte marš“. Apie kareivines apibėgome ne mažiau kaip dešimt kartų, nors buvo šaltas oras, ir į grįžome suprakaitavę. Tuoj pat išsirikiavome eile prie didelio stalo ir gavome po pusę kepaliuko duonos ir porciją sviesto. Netrukus atnešė kavos. Kava buvo juoda, užsaldyta. Paaiškinu, kad duona duodama rytą visai dienai. Pavalgyti reikėjo labai greitai, nes tuojau vėl švilpukas ruošai. Ruošos metu reikėjo išsišluoti paloves, nusivalyti batus, bendrai viską susitvarkyti. Keletas kareivių buvo skiriama kareivinių patalpoms iššluoti, bet dažniausiai užtekdavo šlavėjų, nubaustų darbais be eilės. Skubotai susitvarkius, vėl švilpukas rikiuotis. Išsirikiavome visa kuopa greitomis po keturis, nuvedė už kareivinių į didelę mokymo aikštę. Čia visą kuopą perrikiavo pagal ūgį nuo didžiausio iki mažiausio, paskui suskirstė į tris būrius, po to būrius po tris – į skyrius. Skyrininkai išsivedžiojo skyrius atskirai, padalino į grandis po šešis–aštuonis kareivius, prie kiekvienos grandies priskyrė grandinį arba puskarininkį iš būtinios tarnybos kadru. Šie pradėjo mus mokyti. Mokė, kaip kareivis turi atsistoti, kaip eiti, kaip sustoti, kaip pasisukti kairėn, dešinėn ir apsisukti aplink. Pradžioje mokė pavieniui, paskui – visą grupę. Apmokius rikiuotės grandies sudėtyje, užsiėmimai buvo vedami skyriaus sudėtyje. Rikiuotės užsiėmimai vykdavo nuo 7 iki 11.45 valandos, nuo 12 iki 13 valandos buvo pietų pertrauka. 12 valandą paskirti maisto nešikai eidavo į virtuvę, atnešdavo sriubos, košės ir porcijas tos dienos patiekalo. Maistas kariuomenėje buvo neblogas, duonos dienai duodavo po kilogramą, rytą sviesto – po

10 gramų, dažnai duodavo dešros po 100 gramų, kavos saldytos, būdavo ir balintos, po pusę litro. Pietūs: sriuba po vieną litrą, kiekvieną dieną kitokia, baltinta arba su riebalais, kopūstai, barščiai, kruopos su bulvėmis, žirnių sriuba, makaronai, miltiniai kukuliai, ryžių kruopos. Košės: kruopų, žirnių, bulvių, makaronų po kaušuką. Porcija maždaug 200 gramų, mėsa – daugiausia kiauliena, retkarčiais jautiena, duodavo kai kada po silkę. Didžiųjų švenčių metu skirdavo padidintą maisto davinį ir po pusę bandos pyrago (maždaug 300 gramų). Valstybinių švenčių metu gaudavome po bonką⁷ alaus.

Per valandą pietų pertraukos metu reikėjo išsivalyti šautuvą, susitvarkyti aprangą, pavalgius išsiplauti indelius. Tie, kurie nešdavo maistą, turėjo išplauti ir bakus, šlavėjas – iššluoti kareivines. Po pietų užsiėmimai būdavo kareivinėse, karininkas dėstydamas iš statutų, išaiškindavo, ką reikia išmokti ir žinoti. Paskui puskarininkiai ir grandiniai savo skyriui skaitydavo iš statutų vadovėlių disciplinas ir klausinėdavo, kaip mes išmokome. Visą mokymo eigą prižiūrėdavo viršarnybiniai laisvai samdomi vyresnieji puskarininkiai. Kai buvo išduoti ginklai, mokė apie ginklus, jų sudėtį, veikimą, priežiūrą ir elgesį su jais. Vieną valandą prieš popietinių užsiėmimų pabaigą būdavo gimnastikos pamoka, treniruotės ant turniko⁸, lygiagrečių, kopėčių, žiedų, šokimas per įvairius „ožius“, bėgimas per kliūtis, šokimas per barjerus, per griovius, lenktynių bėgimas, šokimas per lentų užtvartas ir daug kitų pratimų.

Šeštą valandą vakare baigdavosi visi užsiėmimai. Vėl komanda maisto nešikams nešti maistą. Vakarienei būdavo vienas patiekalas – sriuba. Tuoj su bliūdeliais⁹ sėsdavome už stalų, maistą po du samčius išdalydavo atnešusysis. Skubiai pavalgius, vėl į darbą – kas kareivinių šluoti, kas malkų atnešti kareivinių krosnims rytą pakurti, kas vandens į prausyklą prinešti ir kitų darbų dirbti.

Devintą valandą švilpukas stoti rikiuotėn patikrinimui. Patikrinimą darydavo kuopos viršila, pagal sąrašą šaukdavo pavardėmis, iššauktasis turėjo atsakyti „aš“, jeigu kurio kareivio nebūdavo, būrininkai arba skyrininkai atsakydavo: tarnyboje, ligoninėje, atostogose ar kur kitur. Po patikrinimo reikėjo sugiedoti himną ir sukalbėti maldą. Po to būdavo-

⁷ **Bonka** (ntk. svet.) – butelis (mokslinis redaktorius).

⁸ **Turnikas** (ntk. svet.) – skersinis (mokslinis redaktorius).

⁹ **Bliūdelis** (ntk. svet.) – dubenėlis (mokslinis redaktorius).

me laisvi, tada kas laišką rašydavo, kas statutų nuorašus darydavo ar ką kita. Prieš gulimą reikėjo nusiprausti, nusiplauti kojas. Dešimtą valandą švilpukas gult. Per 2–3 minutes visi gulėdavo nejudėdami. Vieną kartą per savaitę skyrininkai tikrindavo dėžutes, kur buvo laikomi asmeniniai daiktai. Jeigu rasdavo trupinių ar kokių nešvarumų, reikėjo viską išversti į šiukšlių dėžę ir dar nubausedavo – skirdavo be eilės šluoti kareivines. Rūbus, avalynę, lovų švarą, rankas, kojas, net kišenės tikrindavo nuolat, viskas turėjo būti besąlygiškai tvarkinga ir švaru. Tikra nelaimė, jeigu ištrūkdavo saga arba per skubėjimą kuri neužsisėgdavo, o pastebėdavo skyrininkas, bausmės be eilės tas neišvengdavo.

Šeštadieniais po pietų jokių užsiėmimų nebūdavo, išskirstydavo į darbus grupėmis: ką rajono tvarkyti, ką kareivinių plauti, ką malkų pjauti ir skaldyti. Reikėdavo iš kareivinių išnešti lovas ir visa kita, išdulkinti patalynę, nuvalyti dulkes nuo visų baldų ir įrengimų. Pavakare išduodavo švarius baltinius ir vesdavo į pirtį išsimaudyti. Paklodę, užvalkalą ir rankšluostį keisdavo kas dvi savaites.

Sekmadieniais prieš pietus vesdavo į Mokomosios kuopos salę, kur atvažiavęs kunigas-kapelionas laikydavo pamaldas. Likusią sekmadienio dienos dalį būdavome laisvi, išskyrus tuos, kurie turėjo šluoti kareivines.

Maždaug po dviejų savaitių tarnybos išdavė šautuvus, durtuvus, šovinynus, kuprines, duonmaišius, katiliukus, baklages¹⁰ ir šalmsus. Labai pasunkėjo apsirengimas einant į rikiuotės užsiėmimus, reikėjo prikabinti prie diržo šovinines ir durtuvą, tokią aprangą vadindavo sargybos uniforma. Taip apsirengus, kiek pasimokius, reikėjo užsidėti kuprinę su katiliuku ir duonmaišiu su baklage. Tokia uniforma buvo vadinama kautynių apranga. Taip apsikrovus pasunkėjo mokymai su šautuvu ir durtuvu pagal komandas „Šautuvą ant peties, žemyn“, „Šautuvu ramiai, laisvai“, „Šautuvu gerbk“ ir kitokie pratimai. Labai varginantys mokymai buvo durtuvų kautynės. Uždėjus durtuvą ant šautuvo, reikėjo atsistoti ramiai, po komandos „Durtuvų kovai pasiruošk“ truputį pritūpti, šautuvą su durtuvu ištiestomis rankomis išmesti pirmyn, po komandos „Pirmyn durk, dešinėn durk, kairėn durk, atgal buože mušk“ griežtai ir sutartinai atlikti veiksmus. Jeigu tik kiek nepataikai, tada komanda „Pirmyn durk, dūrime pasilik“, reikėdavo pasilikti ištiestomis rankomis laikant šautuvą su durtuvu. Šis veiksmas iš visų veiksmų buvo baisiausias: ilgiau

¹⁰ **Baklagė** (ntk. svet.) – gertuvė (mokslinis redaktorius).

palaikius, aptirpdavo rankos, pasidarydavo silpna, o tokie veiksmai buvo vykdomi dažnai. Išdavus šautuvus, padidėjo darbo liuoslaikiu¹¹, po kiekvieno užsiėmimo tekdavo valyti šautuvą, durtuvą ir kitą amuniciją.

Prasidėjo ir baismės. Už bet kokį nusikaltimą bausdavo, liepdavo stovėti ramiai valandą su šautuvu ant peties, už didesnę nusižengimą – stovėti ramiai su šautuvu visa kautynių apranga, t. y. su kuprine, duonmaišiu, šovininėmis, durtuvu prie diržo, šalmu. Į kuprinę dar įdėdavo plytą, ant kuprinės susukdavo milinę. Su tokiu apkrovimu išstovėti ramiai valandą – ne juokai, dauguma neišstovėdavo, tada neįskaitydavo išstovėtos valandos, reikėjo stovėti iš naujo.

Prie visko norisi papasakoti, koks viršininkas pagal laipsnį ir einamas pareigas, kiek ir kokiomis bausmėmis turėjo teisę bausti eilinį kareivį.

Skyrininkas (būtiniosios tarnybos jaunesnysis puskarininkis) turėjo teisę bausti – vieną kartą be eilės siųsti į darbus ir vieną kartą neduoti leidimo išeiti iš dalinio rajono, vieną kartą galėjo nubausti neribotai.

Būrininkas (vyresnysis puskarininkis, daugiausia virštarnybinis) galėjo tris kartus be eilės skirti į darbus ir tris kartus neišleisti iš kareivinių rajono, per dieną tą patį kareivį bausti keletą kartų.

Kuopos viršila (viršilos laipsnio, jeigu pavaduodavo, tai ir vyr. puskarininkis) turėjo teisę skirti vieną valandą stovėti su šautuvu be kautynių aprangos, penkis kartus – be eilės į darbus, penkis kartus – neduoti leidimo išeiti („be išėjimo“) iš kareivinių rajono.

Būrio vadas (jaunesnysis leitenantas) galėjo įsakyti stovėti tris valandas su šautuvu, vieną valandą – vilkinti kautynių apranga, turėjo teisę penkis kartus be eilės skirti į darbus, tris paras paprasto arešto sodinant į areštinę su sargyba, penkis kartus neduoti leidimo išeiti iš kareivinių rajono.

Kuopos vadas (laipsnis nesvarbu, čia svarbu einamos pareigos) turėjo teisę siųsti dešimt kartų be eilės į darbus, dešimt kartų neleisti palikti kareivinių rajono, skirti penkias valandas stovėti su šautuvu, tris valandas – su šautuvu visa kautynių apranga, penkias paras – paprasto arešto, sėdėti areštinėje su sargyba, tris paras – sunkaus arešto, sėdėti areštinėje su sargyba. Sunkus areštas – tai gulėti ant plikų narų be čiužinio, maitas – virintas vanduo ir duona.

Vyresnysis kuopos karininkas (vyr. leitenantas), kuopos vado pava-

¹¹ **Liuoslaikis** (ntk. svet.) – laisvalaikis (mokslinis redaktorius).

duotojas, turėjo tas pačias teises bausti, kaip ir kuopos vadas, kai pavaduodavo kuopos vadą.

Bataliono vadas (kapitono, majoro, pulkininko leitenanto laipsnio) nesiųsdavo be eilės į darbus ir neuždrausdavo išeiti iš kareivinių rajono. Jis turėjo teisę skirti dešimt valandų stovėti su šautuvu, penkias valandas – visa kautynių apranga, dešimt parų – paprasto arešto, penkias paras – sunkaus arešto, be to, neišleisti kareivio atostogų visą tarnybos laiką ir neleisti jam pakelti laipsnio.

Pulko vadas (pulkininkas arba pulkininkas leitenantas) mažesniųjų bausmių neskirdavo. Jis turėjo teisę skirti dvidešimt valandų stovėti su šautuvu, dešimt valandų – visa kautynių apranga, dvidešimt parų – paprasto arešto, dešimt parų – sunkaus arešto, neleisti atostogų visą tarnybos laiką, nekelti laipsnio, pažeminti pareigas iki leitenanto laipsnio, žemesniųjų laipsnių pažeminti ir atimti. Už didesnius nusikaltimus kareiviui nubausti pulko vadas turėjo sudaryti teismą ir duoti jam nurodymus. Savo nuožiūra galėjo kareivį atiduoti teisti kariniam tribunolui.

Kad būtų aiškiau, reikia paaiškinti, kokia tvarka buvo bausmės vykdymas. Jei kareivis buvo nubaustas vieną kartą be eilės, tai nereiškia, kad jis turi daryti tik vieną jam paskirtą darbą. Gavęs bausmę vieną kartą be eilės, jis turi dirbti vieną dieną įvairius jam skiriamus darbus laisvu nuo užsiėmimų metu ir poilsio dienomis. O atliekantis bausmę „be išėjimo“ negalėdavo išeiti iš kareivinių rajono niekur tiek dienų, kiek nubaustas, ir tomis dienomis, kai kareiviai išleidžiami į miestą, kiną ir kitur. Nubaustas stovėti su šautuvu paprasta ar visa kautynių apranga valandą per dieną stovėdavo tik vieną valandą laisvu nuo mokymų ar tarnybos laiku. Jeigu nepajėgdavo išstovėti, sujudėdavo arba išvirsdavo, stovėjimo laikas nebūdavo įskaitomas, turėjo stovėti iš naujo. Smulkių bausmių, kai reikėdavo bėgti, gult, kelt, ir kitokių išmonių kareiviams puskarininkiai skirdavo be skaičiaus.

Trečiojoje kuopoje išbuvau mėnesį ir jau buvau jau apsipratęs su tvarka, drausme, pradėjau priprasti prie kareiviško gyvenimo.

Vieną rytą, nuėjus į rikiuotės užsiėmimus mokymo aikštėje, priėjo nepažįstamas leitenantas prie mūsų kuopos vado ir kažką pasakė. Kuopos vadas mūsų leitenantui liepė iššaukti kai kuriuos kareivius. Leitenantas, išsiėmęs iš kišenės popierių, pradėjo šaukti pavardėmis ir nurodė, kur iššauktiesiems atsistoti. Iš mūsų būrio iššaukė kelis vyrus, tarp jų ir mane, iš kitų būrių – po kelis. Iš visos kuopos buvo atrinkta daugiau kaip dešimt žmonių, taip pat ir iš kitų kuopų, iš viso surinkta apie šimtas žmonių.

Karininkas paaiškino, kad mes atrinkti į Mokomąją kuopą, baigę ten mokyti, būsime skyrininkai, būrininkai ir kitokie pareigūnai. Po to liepė eiti į savo kuopas, priduoti ūkvedžiui patalynę, šautuvus ir kitą visą aprangą, po to rikiuotės tvarka eiti į Mokomosios kuopos kareivines. Kai visi paskirtieji susirinko Mokomojoje kuopoje, išvedė į kareivinių rajoną, išrikiavo pagal ūgį, suskirstė būriais ir skyriais. Būrininkai ir skyrininkai kiekvienas savo padalinį išsivedė į kareivines ir parodė, kurio kuri lova. Čia lovos buvo geležinės, su spyruoklėmis ir vatos čiužiniais, o pagalvėlės plunksnų. Lovas radome paklotas. Kareivinės buvo erdvios, susidėjo iš trijų gyvenamųjų patalpų, gimnastikos salės ir klasės-valgyklos. Kiekvienas būrys turėjo savo atskirą patalpą. Buvo daugiau vietos, nebuvo susigrūdimo.

Po paskirstymo išdavė rūbus, šautuvus ir visą kitą aprangą. Persirengus anksčiau gautus rūbus reikėjo nunešti juos išdavusiai kuopai. Mokomojoje kuopoje rūbus ir avalynę gavau žymiai geresnius, negu iš pradžių kuopoje.

Tą dieną jokių užsiėmimų nebuvo, tvarkėmės aprangą ir daiktus. Užsirašėme ir pasikabinome prie lovų lenteles su užrašais: pavardė, vardas, būrys ir skyrius.

Rytą mus išrikiavo kareivinėse, atėjo kuopos vadas ir visi kiti kuopos karininkai. Po komandos „Ramiai, pagarba dešinėn“, kurią davė viršila, kuopos vadas pasveikino: „Sveiki, vyrai.“ Mes atsakėme: „Sveikas tamsyta.“ Kuopos vadas pasakė: „Laisvai“, viršila pakartojo: „Laisvai“. Komanda „Laisvai“ nereiškia, kad esi laisvas ir gali eiti. Po šios komandos rikiuotėje galima stovėti neišsitempus, vieną ar kitą koją atliuosavus¹² ir šiek tiek pajudėti. Kuopos vadas paaiškino, kas yra Mokomoji kuopa, kad mes turėsime daug mokyti, daug įgyti karinio mokslo žinių, to reikia, kad baigę galėtume mokyti kitus jaunos kareivius. Įsakė būti drausmingiems, tvarkingiems, gerai mokytis, atidžiai klausytis, kas dėstoma, viską gerai įsidėmėti, griežtai vykdyti visų viršininkų visus įsakymus ir paliepiamus, visus statutuose nurodytus reikalavimus.

Atkreipiau dėmesį, kad kuopos vadas daug kalbėjo apie karišką gyvenimą, mokymąsi ir elgesį, bet apie bausmes beveik nieko neužsiminė. Supratau, kad čia, Mokomojoje kuopoje, bus reikalaujama iš kareivio, kad būtų pavyzdingas, drausmingas ir tvarkingas, bet viso to bus siekiama

¹² **Atliuosuoti** (ntk. svet.) – atlaisvinti (mokslinis redaktorius)

daugiau moraliu elgesiu, o ne bausmėmis, kaip tai daroma paprastose kuopose.

Po kuopos vado kalbėjo visi kiti karininkai. Jie pasakė, ko mokys, kaip reikia mokomą dalyką įsidėmėti ir ką žinoti. Galiausiai kalbėjo viršila apie tvarką ir elgesį kareivinėse.

Po visų išaiškinimų rikiuote nuėjom į mokymo aikštę, išskirstė skyriais, ir pradėjome rikiuotės pratimus Mokomojoje kuopoje. Čia viską reikėjo daryti greičiau ir tvarkingiau, bet ir puskarininkių aiškinimas buvo išsamesnis ir aiškesnis. Po pietų užsiėmimai klasėje. Išdalijo statutus, išaiškino mokymosi tvarką, supažindino su tvarkaraščiu ir pamokų grafiku, kurie buvo iškabinti ant sienos. Paskutinė pamoka – gimnastika ant įrankių.

Kas dieną Mokomojoje kuopoje buvo tokia darbo tvarka: atsikėlus, nusiprausus – rytinis pasivaikščiojimas ir mankšta, po pusryčių iki pietų – rikiuotės ir lauko karo pratimų pamokos aikštėje, po pietų – pamokos klasėje, prieš vakarienę – viena valanda gimnastikos, po vakarienės – viena valanda laisvo laiko išvalyti ginklams ir aprangai, paskui viena valanda – mokymas dainuoti, po to – laisva, pamokoms mokytis, devintą valandą – patikrinimas, po patikrinimo už pusvalandžio – gulti.

Iš tikrųjų mokytis reikėjo labai daug: rikiuotė tankinė-paradinė, lauko kautynių pratimai, patrulių tarnyba, žvalgymas, maskavimasis, apsikasimas, fortifikacija, sekimas, ryšių tarnyba, susisiekimas, tiekimas ir kitojie pratimai. Pamokos klasėje: Vidaus tarnybos statutas, Sargybų tarnybos statutas, Lauko tarnybos statutas, fortifikacija, topografija, braižyba, matematika, geometrija, visų rūšių ginklų, išskyrus tankus ir aviaciją, pažinimas. Ne tik reikėjo pažinti visus ginklus, bet ir išmokti jais naudotis. Šaudmenų ir sprogstamų įtaisų bei medžiagų pažinimas, įvairios dujos ir cheminės medžiagos, apsisaugojimas nuo jų ir kitos priemonės. Vienu žodžiu, sunku būdavo viską sutalpinti galvoje, už tai kas mėnesį iš Mokomosios kuopos nubyrėdavo negabūs ir buvo gražinami į kuopas.

Maždaug po dviejų mėnesių mokymo, kai mokėjome gražiai žygiuoti rikiuote ir neblogai sudainuoti, išdavė naujus išėiginius rūbus ir vieną šeštadienį Mokomąją kuopą nuvedė į Šiaulių dramos teatrą, parodė dramą „Teismo klaida“. Po to kas mėnesį vesdavo į kiną, vieną ar du kartus už kiną reikėjo mokėti, bet kareiviams su nuolaida, tik pusę kainos. Bet kareiviui ir tai daug, nes algos duodavo tik penkis litus per mėnesį, iš

jų reikėjo pirkti batams tepalo, nes batai visą laiką turėjo blizgėti, todėl nuolat teko juos blizginti, reikėjo pirkti muilo prausimuisi, popieriaus ir pašto ženklų laiškamams, dantų pastos ir kitų smulkmenų. Tam, kuris rūkydavo, rūkalams iš algos nebūdavo pinigų. Nors ir labai taupiai leidžiant, pinigų neužtekdavo. Vien laiškamams per mėnesį, rašant keturis kartus, išeidavo netoli dviejų litų, vienam laišku pašto ženklas kainavo 30 centų, o kur dar vokas, popierius, ir susidarydavo netoli pusės lito.

Pagal kuopos rikiuotės tvarką ir pagal ūgį aš buvau antrojo būrio antrame skyriuje. Rikiuotės pratimai man sekėsi vidutiniškai, geriau – gimnastika. Pamokos sekėsi gerai, atsakinėdavau tiksliai ir teisingai, ypač mėgau braižybą ir topografijos darbus, kas daugumai buvo sunkiausia. Pagal matematikos užduotis ir rašto darbus buvau tarp pirmaujančiųjų. Kad būčiau gavęs bausmių be eilės, neprisimenu, atrodo, kad nesu šlavęs kareivinių be eilės nė karto. Valandą su šautuvu per visą tarnybos laiką teko stovėti tik kartą ir tai nekaltai.

Buvo taip. Vieną ankstų rytą kuopą pavojaus parengtyje išvedė lauko pratimų atlikti. Išeidamas į rikiuotę lovą paklojau, kaip priklausau, bet grįžusiam iš pratybų budėtojas pranešė, kad aš nubaustas stovėti. Kaip vėliau paaiškėjo, valandą išstovėjau už kito nusikaltimą. Kai kuopa išėjo į pratybas, kareivinėse liko budėtojas ir tvarkdariai. Kadangi buvo ankstyvas rytas, vienas iš tvarkdarių atsigulė ant mano lovos. Staiga į kareivines įėjo viršila, tvarkdarys, pašokęs iš lovos, nesusėjo jos sutvarkyti. Viršila, pamatęs apkuistą lovą, lentelėje prie lovos perskaitė, kieno ji, įsakė budėtojui pranešti, kad už lovos nesutvarkymą aš nubaustas vieną valandą stovėti su šautuvu. Tokiu būdu vienintelį kartą teko priimti karišką bausmę.

Lentelė su užrašytu vardu ir pavarde buvo ne tik prie lovos, bet ir kur sukabinti rūbai, sudėta amunicija, piramidėje, kur stovėjo šautuvas, durtuvas ir kastuvėlis. Kiekvienas viršininkas, priėjęs patikrinti ginklų, amunicijos ar aprangos, sužinodavo iš užrašo, kurio kareivio daiktai.

Kaip tik gerai susipažinome su Vidaus tarnybos statutu. Antrą mėnesį iš mūsų pradėjo skirti budinčius tvarkdarius, o po poros savaičių ir kuopos budėtojus. Kuopos budėtojas budėdavo visą parą, nuo vienos dienos pietų iki kitos dienos pietų. Tvarkdariai, kaip budėtojo padėjėjai, buvo skiriami po du per parą į dvi pamainas: du – nuo pietų iki 24 val. nakties, kiti du – nuo 24 val. nakties iki kitos dienos pietų. Budėtojas, atbudėjęs parą, nuo pietų iki kitos dienos ryto būdavo laisvas ir galėjo ilsėtis, o

tvarkdariai laisvo laiko negauna, jie atbudęj turi eiti į užsiėmimus kartu su visais kareiviais.

Mokomojoje kuopoje kiekvienas turėjome susipažinti praktiškai su sargybos tvarka. Išėję daugiau kaip pusę mokymo programos, buvome skiriami po vieną kartą į sargybą prie sandėlių. Žiėmos metu sargyboje reikėjo poste stovėti pamainą – dvi, vasarą – keturias valandas. Visos sargybos grupės tarnybos laikas buvo viena para.

Reikia prisiminti ir Mokomosios kuopos viršininkus ir karininkus, kurie mus mokė.

Kuopos vadas kapitonas [Stasys]¹³ Baltrimas, senyvas žmogus, reiklus, bet nežiaurus, nelinkęs už menką nieką bausti kareivio, jeigu bausdavo, tai tik tada, kai būdavo įsitikinę, kad kareivis tikrai kaltas ir reikalininga nuobauda. Daugiausia tik pabardavo, aiškindamas, kad kareivis ir be bausmių turi būti drausmingas. Jis dėstė mums lauko tarnybos statutus ir matematiką. 1934 metais vasario mėnesį buvo pakeltas į majorus.

Vyresnysis kuopos karininkas, kuopos vado pavaduotojas, vyresnysis leitenantas [Kazys] Butkus, kariškos išvaizdos vyras, stipraus balso, jo komanda nuskambėdavo kaip griausmas, girdima net už kilometro, geras kalbėtojas, mėgo dainas ir pats su žygiuojančiais kareiviais dainuodavo. Jo mėgstamiausia daina – „Neverkit pas kapą narsiujų draugų“... Atrodė labai griežtas, bet kareivių nebausdavo, neprisimenu, kad ką būtų nubaudęs. Jis dėstė Vidaus tarnybos statutą, apie pėstininkų ir kitas ginklų rūšis, geometriją.

Pirmojo būro vadas jaun. leitenantas [Albinas] Karalius, vidutinio ūgio, tamsaus veido jaunas karininkas, griežto būdo, labai reiklus. Jis mėgdavo skirti kareiviams valandų su šautuvu. Dėstė Drausmės statutą ir fortifikaciją. 1934 metais vasario mėnesį buvo pakeltas į vyresnius leitenantus.

Antrojo būrio vadas jaun. leitenantas [Jonas] Sivickas, jaunas, gražios išvaizdos, linksmo būdo karininkas. Nebuvo atsitikimo, kad būtų nubaudęs kareivį. Jis mokėjo palaikyti drausmę ir gerai atlikti reikalaujamus veiksmus savo elgesiu ir įsitikinimais. Jo vedamos pamokos būdavo vaizdžiai išaiškintos ir suprantamos, kareiviai jo dėstomus dalykus gerai įsimindavo ir puikiai išmokdavo. Jis dėstė karo lauko taktiką, apie ginklus,

¹³ Autorius daugeliu atvejų nenurodo karininkų vardų, todėl tuos, kuriuos žinome, įrašėme laužtiniuose skliaustuose (mokslinis redaktorius).

sprogstamąsias medžiagas ir karinės atletikos teoriją.

Trečiojo būrio vadas jaun. leitenantas [Jonas] Kalnietis, jaunas, gražiai griežtos išvaizdos karininkas, geras sportininkas – atletas, per daug nebausdavo, bet retkarčiais apdalindavo baudmėmis po valandą arba be eilės. Jis dėstė karo meto strategiją, apie medžiagų panaudojimą įtvirtinimams ir tiltų statybai, chemines medžiagas, įvairias dujas ir apsisaugojimą nuo jų. Praktiškai mokė gimnastikos ir lengvosios atletikos.

Be Mokomosios kuopos karininkų, pamokas vedė ir kiti pulko karininkai. Topografiją ir braižybą dėstė pulko štabo komendantas vyr. leitenantas [Vincas] Abramikas.

Antrojo bataliono vyr. karininkas vyr. leitenantas [Pranas] Juodis dėstė Sargybų tarnybos statutą ir ryšių tarnybos pagrindus.

Šių karininkų nemėgome, nes jie buvo griežtesni už mūsų kuopos karininkus ir dažnai apdalindavo kareivius baudmėmis.

Reikia paminėti ir mūsų žymesnius viršininkus. Kuopos viršila [Antanas] Pupkus, žemo ūgio, tamsaus, pailgo veido karininkas, buvo mūsų nemėgstamiausias viršininkas, visada piktas, nuolatos visus šniukštindavo, prie visų kibdavo, kad ir be reikalo. Praeidamas pro kareivines būtinai turėjo keletą kareivių nubauti, vienu žodžiu, buvo netikęs. Užtat ir pats įkliuvo. Apie tai parašysiu toliau.

Pirmo būrio būrininkas liktinis vyr. puskarininkis Tenys, taktiškas vyras, be reikalo prie nieko nekibdavo, kareiviai juo buvo patenkinti.

Antro būrio būrininkas liktinis vyr. puskarininkis Kasmauskas, linksmo būdo, gražios išvaizdos, vidutinio ūgio vyras, – mūsų mėgstamiausias viršininkas. Jeigu kareivis į jį kreipėsi koku nors reikalu, visuomet išklausydavo, patardavo, padėdavo, kai to reikalavdavo, kareiviai stengdavosi viską įvykdyti kuo geriausiai. Jis turėjo autoritetą ir tarp aukštesniųjų viršininkų.

Trečio būrio būrininkas liktinis vyr. puskarininkis Gulbinskas, vidutinio ūgio, gražios ir linksmos išvaizdos vyras, muzikalus, grojo vargonais ir pianinu. Jis mus mokė dainuoti. Puikiai mokėjo mokyti. Kur jis mokėsi muzikos ir dainavimo, nesužinojau. Mokomojoje kuopoje buvo mažieji vargonai (fisharmonija). Sudėtingesnes dainas jis akompanuodavo vargonais, o mes dainuodavom. Kaip muzikas, savaiame aišku, nebuvo griežtas. Kareiviai jį mylėjo ir gerbė.

Būtiniosios tarnybos puskarininkių net neminėsiu, nes mažai su jais

turėjau reikalų. Noriu paminėti tik savo antro būrio antro skyriaus skyrininkus, būtinios tarnybos kadrus. Skyrininkas jaun. puskarininkis Kastrickas, jo padėjėjas jaun. puskarininkis Štelingis buvo neblogi vyrai, sugyvenami, sąžiningi ir pavyzdingi. Štelingis kai kada mėgdavo pašaukti, bet įkyrus nebuvo.

Bekaldami karinius mokslus nepajutome, kaip prabėgo žiema ir atėjo pavasaris.

Prieš Velykas, vieną šeštadienio rytą, iššaukė visus prie sandėlio, išdavė išveiginius rūbus, įsakė tvarkingai apsirengti sargybos uniforma.

Kuopa išsirikiavo prie kareivinių, atėjo kuopos vadas ir karininkai, apsirengę paradinėmis uniformomis. Mums paaiškino, kad šiandien mes duosime priesaiką ir nuo šios dienos būsime seni kareiviai. Paaiškino, ką turime atlikti. Po to, surikiavę gretomis po keturis, nuvedė į pulko aikštę. Aikštėje pasitiko pulko orkestras. Jam grojant maršą nužygiavome į mums skirtą vietą prieš tribūną. Čia buvo garbės sargybos viduryje atnešta pulko vėliava. Mokomoji kuopa stovėjo pirmoji, už jos iš eilės kitos kuopos. Buvo išrikiuotas visas pulkas su jam priklausančiomis specialiosiomis dalimis¹⁴.

Pasigirdo komandos „Ramiai“, „Ginklu gerbk“. Į aikštę automobiliu įvažiavo pulko vadas, išlipo iš jo, lydimas pavadootojo ir batalionų vadų. Pulko vadas praėjo pro visas kuopas, su kiekviena pasisveikindamas: „Sveiki, vyrai.“ Grojant orkestrui maršą, pulko vadas su aukštesniaisiais karininkais nuėjo į tribūną. Po komandos „Pagerbta“, šautuvus nuleidus, vėl komanda „Ramiai“, orkestras užgrojo himną. Pulko vadas tribūnoje pasakė kalbą. Po to prasidėjo priesaikos ceremonija. Kaire ranka prilaikant šautuvą, dešinę reikėjo pakelti ir kartoti skaitomus priesaikos žodžius. Po priesaikos vėl komanda „Ginklu gerbk“. Orkestrui grojant iškilmingą maršą pro visą pulką buvo pranešta garbės sargybos lydimu vėliava ir nunešta į tribūną. Pagerbus vėliavą, komandos „Dešinėn“, „Gretas dvejink“, „Šautuvą ant peties“, „Parado maršu žengte – marš“. Orkestrui grojant parado maršą, išsitempę kaip stygos pražygiavome pro tribūną. Po to nužygiavome į kareivines. Prie kareivinių kuopos vadas padėkojo už gerą parado rikiuotę. Matėme, kad mūsų karininkai patenkinti mūsų darniais veiksmais ir geru žygiavimu. Kaip vėliau sužinojome, ir pulko vadas buvo patenkintas Mokomosios kuopos parado veiksmais.

¹⁴ Autorius vartoja žodį „dalis“. Turėtų būti „specialusis padalinys“ (mokslinis redaktorius).

Tą likusią dienos dalį buvome laisvi, o sekmadienį vedė į bažnyčią.

Neretai tekdavo Mokomajai kuopai, pavojaus trimitui sutrimitavus, šokti iš lovos, labai skubiai apsirengti visa kautynių apranga ir bėgti į laukus. Tai buvo sunkiausias pratimas, nakties metu tamsoje reikėjo vykdyti manevrinius veiksmus keletą valandų.

Keletą kartų Mokomąją kuopą vizitavo batalionų vadai ir pulko vado pavaduotojas. Tikrino mūsų žinias ir vidaus tvarką.

Po priesaikos šeštadienio ir sekmadienio vakarais tvarkingesnius ir drausmingesnius kareivius ėmė leisti į miestą.

Velykų šventėms apie dešimt žmonių išleido atostogų, tarp tų laimingųjų buvau ir aš – gavau atostogų penkias paras. Velykų šeštadienio rytą pasiėmiau išėiginius rūbus, apsirengiau, prisisegiau prie diržo durtuvą su makštimi ir prisistačiau viršilai apžiūrėti, kaip pasiruošęs. Viršila išdavė kuopos vado pasirašytą ir antspauduotą atostogų liudijimą. Gavęs leidimą eiti, pridėjau ranką prie kepurės, atsisveikinau ir išžygiavau į geležinkelio stotį.

Kariuomenėje buvo tokia tvarka – eidamas į miestą ar važiuodamas atostogų, kareivis turėjo prie diržo kairiajame šone prisisegti durtuvą su makštimi. Mes tai vadindavome prisisegti „silkę“. Labai nekęsdavome nešioti durtuvo, ypač vasaros metu prie lengvos uniformos. Durtuvus su makštimi, gana ilgokas ir nelengvas, traukdavo diržą žemyn, be to, greičiau einant, daužydavo šlaunį. Bet nieko nepadarysi, toks įsakymas, ir reikėjo vykdyti, kaip įsakyta.

Iš Šiaulių traukiniu atvažiavau iki Viduklės, iš Viduklės į namus jokių susisiekiimo priemonių nebuvo, reikėjo per penkiasdešimt kilometrų įveikti pėsčiam. Iš stoties išėjau po pietų, per Raseinius, Kalnujus, Šimkaičius geru tempu žygiavau pasimatyti su saviškiais. Venslaviškius pasiekiau po vidurnakčio. Žygio rezultatai: kojos nutrintos, visas dulkinas, prakaituotas, išvargęs. Bet jaunam tai niekis, gerai išsimiegojęs, išsiprausęs, kojas ištryniau įvairių žolių nuoviru ir vėl jaučiausi stiprus. Atėjo draugų, pasivaišinom, pasikalbėjom. Rytojaus dieną draugai išsivadino pas kaimynus į vestuves, vestuvėse pasilinksminus per naktį, reikėjo pailsėti, o pailsėjus – vėl ruoštis į kelionę, atgal į pulką. Atostogos – penkios paros, bet į tą laiką įėjo kelionė į namus ir atgal, tokiu būdu namuose papūti teko tik tris dienas, dvi dienas – kelionėje.

Iš namų išvykau po vidurnakčio, svainis su arkliais pavėžėjo apie 20

Grupė Mokomosios kuopos karių

kilometrų, toliau ėjau pėsčias. Į geležinkelio stotį Viduklėje atėjau apie pietus, iki sulaukiau traukinio ir nuvažiavau į Šiaulius, buvo pavakarys.

Rytojaus dieną vėl tie patys užsiėmimai lauke ir klasėje. Turėjome keletą žygio pratimų – žygiavome 30 ir 40 kilometrų pulko sudėtyje visa kautynių apranga. Reikia pasakyti, kad to meto kariuomenė žygiams buvo blogai parengta. Po kiekvieno žygio būdavo pilna ambulatorija ir pulko ligoninė kareivių nutrintomis kojomis ir pečiais ir su kitokiomis traumomis. O kiek kelyje nuvirsdavo ir reikėjo gurguolėmis vežti, tokių būdavo irgi nemažai, ypač iš ūkio ir spec. dalių.

1933 metų gegužės mėnesį pasikeitė mokymo tvarka – vietoj savo programos turėjome mokytis tankinės rikiuotės, lauko pratimų, aiškinti statutus, klausinėti ir vertinti žinias iš pradžių grandies, paskui skyriaus, o dar vėliau būrio sudėtyje.

Viršininkai buvo stebėtojai ir vertindavo mūsų įgytas žinias, kaip mes mokysime kareivius, baigę Mokomąją kuopą.

Gegužės pabaigoje savaitę vyko egzaminai. Tai buvo įtemptas laikotarpis, reikėjo prisiminti, ko mokėmės, ir stengtis gerai atsakinėti. Iš pra-

džių iki egzaminų iš Mokomosios kuopos iškrito beveik pusė kareivių. Prie egzaminų buvo prileista tik apie šešiasdešimt.

Pagaliau baigėsi egzaminai, po jų buvome vieną dieną laisvi ir laukėme rezultatų.

Antrą dieną atėjo visi kuopos karininkai. Išsirikiavome klasėje. Kuopos vadas perskaitė įsakymą pulkui, kuriame buvo pažymėta, kaip kas baigė ir kuriems, gerai baigusiams, koks suteikiamas laipsnis. Reikia pažymėti, kad labai gerai baigusią Mokomąją kuopą ir suteikta laipsnių buvo labai mažai, tik keletui, kiti liko eiliniai, jiems laipsniai buvo suteikiami tarnybos metu kuopose. Aš buvau tarp laimingųjų, man buvo suteiktas grandinio laipsnis.

Viršila perskaitė, kas ir į kokią kuopą paskirtas. Kuopos vadas ir karininkai atsiveikino su išvykstančiais į kuopas mokomiečiais.

Tą pačią dieną viršila mane pašaukė į kuopos raštinę. Kuopos vadas pasakė, kad esu numatytas skirti į kuopos raštininko pareigas, nes kuopos raštininkas Viltrakis greitai išeis į atsargą. Nuo šios dienos turėsiu praktikuotis prie senojo raštininko. Atidaviau į sandėlį šautuvą, kuprinę, šalmą ir kitą rikiuotės amuniciją. Išdavė geresnius rūbus ir batus. Prie raštinės buvo raštininko kambarys, į tą kambarį persikėliau su lova, patalyne ir kitu kareivišku turtu. Pradėjau dirbti raštvedybos mokiniu. Labai greitai perpratau naują darbą. Darbas buvo nesunkus: iš ryto reikėjo parengti paros sudėties žinias, duoti pasirašyti kuopos vadui ir nunešti į pulko štabą. Į štabą eiti iš Gubernijos į miestą reikėjo apie tris kilometrus, iš ryto toks pasivaikščiojimas – vienas malonumas. Iš štabo parnešdavau korespondenciją, raštus kuopai, laiškus kuopos kareiviams ir karininkams. Parėjus reikėjo parengti kuopos sudėties maisto žinias, kiek rytojaus dieną maitinsis kuopoje žmonių, ir perduoti pulko maitinimo daliai, po pietų – eiti į štabą parnešti pulkui įsakymų. Bet susitarę su batalionų ir kuopų raštininkais eidavome po vieną iš eilės, parnešdavome vienas batalionams ir visoms kuopoms, todėl išeidavo eiti kas antrą savaitę vieną kartą. Per mėnesį du kartus reikėjo eiti į pulko štabo raštinę budėti.

Kuopoje iš būtiniosios tarnybos kareivių buvo skiriamas ūkvedys. Jis kartu buvo ir kuopos raštininko pavaduotojas, išėjus raštininkui į štabą ar kitur, budėdavo raštinėje prie telefono. Jokių raštvedybos darbų jis nedirbo, bet, nesant raštininko, privalėjo priiminėti telefonogramas, jas užrašinėti.

Viso kuopos turto inventoriaus knygos ir kiti dokumentai buvo mano

žinioje. Gautą inventorių, rūbus, ginklus ir kita reikėjo užpajamuoti, atiduotus ir susidėvėjusius – nurašyti. Reikėjo vesti kuopos kareivių dienyną, kuriame buvo surašomi visi kareiviui išduoti ginklai, drabužiai, patalynė ir visi kiti daiktai, įrašomi pagyrimai, apdovanojimai ir nuobaudos – visos žinios apie kareivį.

Daugiau darbo būdavo, kai atvykdavo naujokų ir išeidavo į atsargą atitarnavę, o apskritai buvo daugiau laisvo laiko negu darbo. Kuopos raštininkai nebuvo skiriami į jokią kitą tarnybą, tik į rikiuotę. Nereikėjo stotis vykdant patikrinimus. Bet atsakomybė buvo gana didelė, ypač už maitinimo, sudėties keitimosi, ginklų, turto ir inventoriaus teisingą apskaitą.

Baigus Mekomąją kuopą iš pradžių man buvo labai keista, kad aš po drausmės ir tempimosi staiga pasijutau lyg į laisvę išėjęs. Atėję į raštinę karininkai sveikinasi paprastai, kalba ir juokauja nesivaržydami. Liktiniai puskarininkiai visiškai pasidarė draugai, kvietė užėiti pas juos į kambarius palošti šachmatais ir šaškėmis. Vakaraus kviesdavo kartu eiti į kiną ar teatrą, šeštadieniais – į šokius, kurie būdavo puskarininkių klube.

Kuopos viršila buvo tarsi kuopos ūkio šeimininkas, man su juo daugiausia reikėjo dirbti. Kareiviams jis buvo priekabus ir žiaurus, daug nuo jo nukentėjo, kartais – visai be reikalo. Man iš pradžių atrodė, kad, dirbant raštinėje, nelengva bus su juo sugyventi, kad nuolatos ieškos priekabių. Tiesa, iš pradžių dažnai tikrindavo mano darbą, bet rasdavo visada viską tvarkingą, neturėjo prie ko prikibti. Vėliau visai liovėsi kištis į dokumentaciją.

Išėjus į atsargą būtinosios tarnybos puskarininkiams, jų vietoje liko kadrai, su manimi baigę Mekomąją kuopą. Žinoma, į Mekomąją kuopą buvo atrinkti geriausi. Iš jų didesnė dalis eidavo atostogų, liko tik keletas žmonių budėti ir vidaus tarnybos vykdyti. Išėjo atostogų viršila ir liktiniai puskarininkiai, taip pat karininkai. Kol bus surinkta nauja laida į Mekomąją kuopą, laisvas laikas naudojamas atostogoms. Viršilos pareigas eiti buvo paliktas vyr. puskarininkis Tenys, bet retai kada pasirodydavo, žinodamas, kad viršininkai atstogauja, ir jis naudojosi proga pasimuliuoti. Mudu su ūkvedžiu Jonu Gaidžiu likome beveik didžiausi viršininkai. Raštinėje darbo labai mažai buvo, per dienas žaisdavome aikštėje kamuoliu arba voliudavomės žolėje išsirengę, degindavomės pavasario saulėje.

Greitai prabėgo dykinėjimo mėnuo, grįžo iš atostogų viršininkai, atvyko į kuopą naujokai, rikiuotės kadrai, mokantys naujokus, o aš raštinėje prie savo darbo.

Po vidurvasario, prieš pulko įkūrimo šventę, buvo pakeistas 8-ojo pulko vadas. Vietoj pulkininko [Albino] Liutermozos paskirtas pulkininkas [Andrius] Butkevičius. Visi sakė, kad Liutermoza išėjo į atsargą, kiti – kad atleistas iš karinių pareigų dėl to, kad vokiečių tautybės. O kaip iš tikrųjų buvo, nežinia¹⁵.

Prie naujo pulko vado buvo nemažai pakitimų. Buvo uždraustas besaikis kareivių vaikymas, nustatyta bėgimo norma, įvestas nuolatinis maisto tikrinimas virtuvėje. Įvesta dažnesnė kareivių apklausa. Sutramdė karininkų ir puskarininkų savivaliavimą baudžiant kareivius drausmės baudomis. Uždraudė karininkų ramovėje ir puskarininkų klube nekultūringus balius ir besaikį girtuokliavimą. Pats atvykdavo į pulko užsiėmimų aikštę, stebėjo kareivių mokymą. Tikrindavo kareivių aprangą, reikalavo geros tvarkos ir sanitarinės būklės.

Pulko šventės proga buvau pakeltas į jaunesniusius puskarininkius, padidėjo alga, vietoj penkių litų 30 centų gavau šešis litus 30 centų. Nuo to laiko leido dėvėti ilgas ištisines kelnes ir žemus batus – štibletus, auginti ilgus plaukus (rikiuotės kareiviai ir puskarininkiai turėjo kirptis trumpai). Nuo to laiko apranga ir išvaizda nesiskyrė nuo liktinių puskarininkų.

Pulko šventės dieną po visų paradų sėdėjau raštinėje ir su puskarininkiais tarėmės, kur nueiti, draugai siūlė atšvęsti laipsnio pakėlimą. Į raštinę įėjo vyr. kuopos karininkas vyr. leitenantas Butkus. Mes sustojome „Ramiai“ pasisveikinti, jis pasakė „Laisvai“, su visais pasisveikino paduodamas ranką (ką karininkai labai retai darydavo), mane pasveikino gavus laipsnį, palinkėjo sėkmingos tarnybos ir aukštesnio laipsnio. Pastebėjome, kad jis išgėręs. Paklausinėjau, ką mes veikiame, kodėl liūdnam švenčiame šventę. Pakilo eiti, liepė ir man kartu su juo eiti. Viršininko reikia klausyti, nuėjau. Jis buvo nevedęs, gyveno karininkų gyvenamajame name, greta karininkų valgyklos. Atėjome į jo kambarį, išsiėmė iš spintos butelį degtinės, padėjo ant stalo, atsinešė užkandžio, liepė sėstis ant kėdės prie stalo. „Pasivaišinsim, draugas raštininke“, – pasakė ir atsistojo antroje stalo pusėje, pripylė stikliukus. „Išgersim šventės proga“, – paragino. Aš labai nustebau, kad karininkas pavadino būtinios tarnybos puskarininkį draugu, nieko panašaus nebuvau girdėjęs. Kitoje pusėje ko-

¹⁵ Plk. A. Liutermoza 1934 m. rugpjūčio 6 d. buvo paskirtas ypatingųjų reikalų karininku prie Vyriausiojo kariuomenės štabo viršininko (mokslinis redaktorius).

ridoriaus, karininkų valgykloje, šventė ir dainavo karininkai. Man buvo nuostabu, kodėl jis nešvenčia su karininkais, o pasikvietė mane. Išgėrėme gerokai, aš pasidrašinęs priminiau, kad ten švenčia karininkai, jis suprato, ką noriu pasakyti. Jis pasakė, kad nenori su jais, nes ten visi ponelių vaikai, o jis kilęs ne iš tokių ir nenori turėti su jais nieko bendra. Pradėjo politikuoti sakydamas, kokia čia kariuomenė, su kuo ji gali kariauti, vadovybė – vien tik išlepinti poneliai. Pasaulis kasdien darosi neramesnis, kyla naujo karo grėsmė, mūsų kraštą gali praryti kuris nors Vakarų slibinas, kad nežūtume, turėtume glaustis prie mūsų didžiojo kaimyno (prie kurio – neįvardijo). Tas anksčiau ar vėliau bus. „Et, velniop“, – pasakė numojęs ranka, pakėlė stikliuką, paragino mane išgerti. Aš visiškai nieko nekalbėjau, žinojau, kad kareiviui griežtai draudžiama politikuoti. Dar kiek išgėrėme, aš parėjau į savo kambarį ir atsiguliau.

Rytojaus rytą pabudęs prisiminiau vakarykštį išgėrimą ir girdėtą nuomonę. Tada supratau, kad anaipol nėra taip, kaip atrodė, kad visi karininkai dideli patriotai, atsidavę smetoninei valdžiai, kad yra kitokių ir kitaip galvojančių. Ta mintis man išliko, iki įvyko dideli pasikeitimai mūsų šalyje.

Toliau vėl viskas vyko įprasta tvarka. Kadangi Mokomosios kuopos raštinė buvo arčiausiai karininkų flygelio, man priskyrė parnešti iš pašto ir štabo karininkų valgyklai skirtą korespondenciją ir spaudą. Ją parnešdavau pas save į raštinę.

Tam nereikėjo siųsti atskiro žmogaus. Iš raštinės atsiimti parnešto pašto ateidavo bufeto vedėja, jauna, graži, pasimokiusi mergina, Ūselytė Jadzė. Susipažinome, kartais aš nunešdavau paštą, pasikalbėdavome, pajuokaudavome. Ji gyveno tame pačiame flygelyje, viršutiniame jo aukšte, kartu su šeimininke ir dviem padavėjomis.

Vieną dieną parėjęs iš štabo nunešiau į valgyklą paštą. Bufetininkė man ir sako: „Šiandien mūsų šeimnininkės gimimo diena, sukanka dvidešimt penkeri metai, mes norime tai atšvęsti. Turime gerą armoniką. Žinau, kad mokate groti, ateiškite vakare pas mus pagroti, pasilinksminsime.“

Kai baigėsi valgykloje darbas, nuėjau pas jas į kambarį. Daugiau nieko nebuvo, tik jos keturios ir aš. Truputį pasivaišino merginos ir man užfundijo¹⁶. Aš pagrojau, jos pašoko, tyliai padainavo, pajuokavome. Užtrukau maždaug iki dvyliktos valandos nakties. Kai tenėjau, nieko nesutikau ir

¹⁶ **Užfundyti** (ntk. svet.) – pavaišinti gėrimu (mokslinis redaktorius).

atrodė, kad niekas nematė. Vos tik išėjau iš jų kambario, koridoriuje man kelią pastojo pulko komendantas vyr. leitenantas Abramikas (senbernis karininkas) ir piktai suriko: „Ko čia naktimis vaikščioji, kokių reikalų?“ Mėginau aiškintis, bet jis manęs neklausė, pasakė, kad mane areštuoja už tai, kad naktį landžioju po karininkų būstines. Liepė nusijuosti diržą ir pasakė varysis pas sargybos viršininką, o iš ten – į areštinę. Aš staiga pagalvojau: kas bus, tas, bet į areštinę neisiu, šokau pro jį, lėkte nulėčiau laiptais žemyn, per šalutinį įėjimą. Perbėgęs rajoną įbėgau į kareivines ir savo kambaryje užsirakinau. Jis atsivijo paskui, įėjęs į raštinę nieko nerado (raštinėje buvo tik tvarkdarys – budėtojas). Pašaukė kuopos budėtoją. Jam įsakė mane surasti, budėtojas aiškinosi, kad manęs visiškai nematęs, paklebeno mano kambario duris – užrakintos. Taip ponas Abramikas nieko nepesęs išėjo. Liko man neaišku, ar jis pastebėjo, kai aš atėjau į merginų kambarį, ar nujautė, kad esu, ir tykojo, kada išeisiu.

Nepavykus manęs įkišti į daboklę, rytojaus dieną jis parašė raportą pulko adjutantui, šis jo raportą perdavė mūsų kuopos vadui ištirti ir vykdyti. Kuopos vadas mane apklausė, aš viską smulkiai papasakojau, kaip buvo, kuopos vadas išklausęs nusijuokė ir pasakė, kad ateityje pasisaugočiau susitikti su Abramiku, pabarė už neatsargumą. Jokios nuobaudos negavau.

Nepavykus man įkąsti, Abramikas puolė šeimninę ir merginas. Viešai prie karininkų valgykloje pasakojo, kad jos kviečiančios į savo kambarius Mokomosios kuopos puskarininkius ir naktimis uliavoja. Karininkai iš jo tik pasijuokė. Nuo to laiko aš jo vengdavau. Man liuosuojantis, jis, atėjęs į raštinę, pareiškė, kad galėjo man duoti rekomendaciją išėjus į atsargą tarnybai gauti, kadangi aš jo neatsiprašęs ir pasipriešinęs, rekomendacijos neduos. Nieko neatsakiau, tik pagalvojau: man tavo paslaugų nereikia, nes jos tiek galioja, kiek tavo raportas.

Gruodžio mėnesį man pradėjo skaudėti dantį, nuėjau į ambulatoriją. Apžiūrėjęs gydytojas nusiuntė į miestą pas dantų gydytoją. Pulke dantų gydytojo nebuvo, aptarnavo miesto civilis stomatologas. Šis apžiūrėjęs pasakė, kad dantis yra skilęs, reikia jį šalinti. Paėmęs įrankį be jokio užmarinimo traukė, raktas nuslydo, pakartojo antrą kartą, vėl nuslydo. Tada paėmė kitą raktą, stipriau užkabino ir iš visų jėgų truktelėjo. Burnoje sutraškėjo, man pasidarė bloga, aš nualpau. Gydytojas išsigando, o man buvo taip bloga, kad negalėjau paeiti. Mane pristatė į pulko ligoninę. Dantis liko neišrautas, burna ištino. Skubiai parengė dokumentus, su palydovu sanitaru nuvežė į stotį, traukiniu nuvažiavome į Karo ligoninę

Kaune. Čia tuoj pat peršvietė rentgenu burną ir pasakė, kad reikia operuoti, nes žandikaulis įskeltas. Suleido vaistų, dėjo ant veido kompresus. Kai atslūgo patinimas, rytojaus dieną nuvedė į specialų kabinetą, ampule užšaldė burną, suskaldė dantį į gabaliukus ir išėmė. Išėmė ir atskelto žandikaulio gabaliuką. Po trijų dienų iš Karo ligoninės išvažiavau į savo pulką. Kol viskas užgijo, ilgoką laiką sunkoka buvo valgyti.

1934 m. žiemą, vieną sekmadienį, tuoj po pietų, suskambo telefonas. Vyriškas balsas paprašė pakviesti kareivį Zubavičių. Nuėjau į kareivines, iššaukiau minėtą kareivį, nuvedžiau į raštinę prie telefono. Šis pakalbėjęs pasakė, kad skambino jo brolis, atvažiavęs iš Kauno į namus, ir paprašė namo pareiti. Zubavičius buvo iš Šiaulių miesto, jam pareiti namo nereikėjo nė pusės valandos. Jo brolis, kuris atvažiavo, buvo baigęs mokslus ir turėjo nežemą tarnybą Kaune. Aš patariau Zubavičiui kreiptis į skyrininką ir būrininką, kad leistų prašyti viršilos išleisti į namus. Būrininkas buvo išvykęs, skyrininkas leido tiesiogiai kreiptis į viršilą. Viršila gyveno netoli kareivių su šeima privačiame bute. Zubavičius nuėjo pas viršilą į namus. Viršila Pupkus ne tik kad neleido eiti, bet dar ir aprėkęs išvijo į kareivines. Šis parėjęs kiek pabuvo ir savavališkai išėjo į namus. Tą vakarą patikrinimą darė pats viršila. Zubavičius į patikrinimą nespėjo. Rytojaus rytą viršila atėjo į kuopą kaip paprastai, ką tik jai sukilus. Kai tik kareiviai nusiprausė ir apsirengė, iššaukė Zubavičių į raštinę. Tam įėjus, pradėjo šaukti, kur buvai, kas tau leido išeiti. Zubavičius mėgino aiškintis, viršila neleido jam kalbėti, prišokęs kirto kumščiu į veidą. Zubavičius mėgino pasišalinti, bet viršila pastojo jam kelią ir įnirtingai pradėjo mušti. Parmušė Zubavičių ant grindų ir ėmė spardyti kojomis.

Aš ką tik buvau įjėjęs į raštinę, pamačiau, kaip įnirtingai viršila be reikalo muša kareivį ir kad tas sukruvintas, ir išbėgau į savo kambarį. Sumuštas Zubavičius svirduliuodamas iš raštinės nuėjo tiesiog į ambulatoriją. Iš ambulatorijos jį nuvežė į pulko ligoninę, o iš ten į Karo ligoninę Kaune. Zubavičiui dar gulint Karo ligoninėje Kaune, iš Kauno atvyko kariuomenės teismo tardytojas vesti apklausos. Matyt, pasirūpino Zubavičiaus brolis, kad būtų šis įvykis išaiškintas. Pasirodė, kad Zubavičiui pamuštas ausies būgnelis, sutriuškintos nosies kremzlės. Iš Karo ligoninės Zubavičius į pulką negrižo, matyt, buvo pripažintas karo tarnybai netinkamu.

Be atvykusio tardytojo, apklausą vedė vienas pulko karininkas ir civilis miesto prokuratūros tardytojas. Po pirmos apklausos viršilą Pupkų

nušalino nuo pareigų, skyrė namų areštą, jis negalėjo niekur išvykti. Apklausė mane, ūkvedį ir daug kareivių. Paaiškėjo, kad viršila ir daugiau kareivių yra mušęs. Buvo iššaukta į tardymą iš atsargos kareivių, kurie buvo gavę nuo viršilos antausių.

Kai viršilą nušalino nuo pareigų, jis liko be algos. Paliko jį žmona. Ji su vaikais išvažiavo į tėviškę.

Tardymas truko apie mėnesį. Mane apklausė tris kartus, klausinėjo ir kitus po keletą kartų.

1934 metų rugpjūčio mėnesį buvo teismas. Aš buvau jau pasiliosavęs, iš namų turėjau važiuoti į Šiaulius. Teisė kariuomenės teismas, skyrė dvejus metus sunkiųjų darbų kalėjimo ir atėmė viršilos laipsnį. Priteisė jam visas teismo išlaidas.

Viršilos Pupkaus vietoje atsirado atkeltas iš penktosios kuopos viršila Keblys, jaunas, gražios išvaizdos vyras. Šis buvo gero elgesio, taktiškas ir nepriekabus.

1934 m. balandžio mėn. paprašiau kuopos vado išleisti į namus. Išleido trims dienoms. Parvažiavau tokiu pat būdu, kaip per pirmas atostogas, į Viduklės stotį traukiniu, o iš stoties į namus parėjau pėsčiomis. Atgal iš namų į Šiaulius nuvažiavau dviračiu. Dviratį ėmiau tam, kad greitai liuosuosiuos į atsargą, nuo stoties į namus pėsčiomis parsinešti su duką su daiktais neįmanoma, o su dviračiu parsivežti – kas kita. Su dviračiu važiuodavau į štabą, o sekmdieniais pasivažinėti po Šiaulių apylinkes.

1934 m. gegužės mėnesio pabaigoje įsakymu pulkui buvau paleistas į atsargą. Prieš pasiliosuojant buvo pasiūlyta likti liktiniu pulko intendantūroje, nesutikau, nes nusibodo varžymasis ir nemėgau karinio režimo. Pasiėmiau iš pulko sandėlio savo civilinius rūbus, persirengiau, gražinau į kuopos sandėlį uniformą ir rytojaus dieną išvažiavau namo.

Reikia pažymėti, kad Lietuvos kariuomenėje kareivis neužtarnaudavo uniformos. Atvažiavus persirengiant reikėjo civilinius drabužius sudėti pagal nurodymą, pririšti prie jų lentelę su adresu ir atiduoti į pulko sandėlį, liuosuojantis – pasiimti.

Savo vietoje apmokiau iš mokomiečių kuopos raštininku eilinį Vainorą nuo Palangos.

Atsiveikinęs su liktiniais puskarininkiais ir kitais viršininkais, išvažiavau į stotį. Traukiniu atvažiavau į Viduklę. Iš Viduklės stoties užsirišęs su duką ant dviračio bagažinės išdūmiau plentų link Raseinių. Tos pačios dienos pavakare buvau namuose.